

Identification and Analysis of Factors Contributing to the Effectiveness of Tourist Attractions in the Development of Izeh City

Hojat Sadeghi¹ , Ali Shamsodini²

1. (Corresponding Author) *Department of Physical Geography, Faculty of Geographical Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran*

Email: h.sadeghi@geo.ui.ac.ir

2. *Department of Urban Planning and Architecture, Islamic Azad University, Shiraz Branch, Shiraz, Iran*

Email: ali.shamsoddini@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article type:

Research Paper

Article History:

Received:

26 March 2024

Received in revised form:

30 May 2025

Accepted:

6 July 2025

Available online:

4 August 2025

Keywords:

Factors,
Effectiveness,
Tourist Attraction,
Urban Development,
Izeh City.

ABSTRACT

For the planning and effectiveness of tourist attractions in the development of urban areas, identifying and analyzing effective factors in this field is necessary. This research aims to identify and analyze the factors that affect the effectiveness of the tourist attraction Eshkaft Salman in developing Izeh city. This attraction is known as the most important source of tourism planning and development in the vicinity of Izeh city. The research is of qualitative-quantitative type. The statistical population consists of urban and tourism elites. The data collection tools are interviews and questionnaires. The number of 16 people was determined through theoretical saturation and 86 people through the snowball method as the sample size of interviewees and questionnaires. The results showed that the tourism attraction of Eshkaft Salman can be effective in the development of Izeh city and the tourism sector. Among the causal, contextual, intervening, and strategic categories effective in the effectiveness of tourism attraction in the urban development of Izeh, we can respectively refer to the weak infrastructure of the city's tourism, physical and promotional management of tourism, the direction of metropolitan policies and the design of local programs and models. He pointed out the development of Eshkaft Salman attraction. The consequence of these factors is the realization of urban development and tourism in the process of the effectiveness of the tourist attraction of Eshkaft Salman for Izeh city. Examining the quantitative results shows that the most important influencing factors are the establishment of accommodation and leisure services such as hotels and ecotourism, with an average of 4.802, the lack of private sector investment in the development of attraction tourism, with an average of 4.767, and the development and introduction of other tourist attractions in the city, with an average of 4.709 are considered. Overall, the analysis of the results shows that the factors identified in the effectiveness of the attraction of Eshkaft Salman are important for the development of Izeh city.

Citation: Sadeghi, H., & Shamsodini, A. (2025). Identification and Analysis of Factors Contributing to the Effectiveness of Tourist Attractions in the Development of Izeh City. *Journal of Urban Tourism*, 12 (2), 41-57. <http://doi.org/10.22059/jut.2025.375336.1204>

© The Author(s)

This is an open access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

For the planning and effectiveness of tourist attractions in the development of urban areas, identifying and analyzing effective factors in this field is necessary. Izeh city in Khuzestan province is in a favorable situation in terms of tourism resources and attractions. The tourist attraction of Eshkaft Salman is one of the most important ones that dates back to the Elamite period. During the last two decades, some measures have been taken to develop the tourist attraction of Eshkaft Salman, but it seems that it was not enough. In general, it can be said that these conditions are related to the lack of management and tourism development approach in this city. The research problem is that the Eshkaft Salman is an important tourist attraction for Izeh city, but there is no influence on the city's development; so how can it play this role, and what factors can be effective in this process and effectiveness? On the one hand, the necessity of the issue is related to the importance of exploitation and development of tourism, and on the other hand, tourism and its resources should have a better position in the management of this city. Proper identification of this problem can help the process of urban development and tourism. As a result, this research aims to identify and analyze the effective factors in the effectiveness of the tourist attraction of Eshkaft Salman in the development of Izeh, so this knowledge can be used to improve the existing situation and use it properly.

Methodology

This quantitative-qualitative research is a survey study based on descriptive-analytical and in-depth methods. The data collection method has been two forms of documentary-scientific studies, as well as interviews and questionnaires. In order to carry out this research according to the objective, first, an unstructured in-depth interview method based on exploratory study was used to identify primary codes. In this method, data analysis was done using open, central, and selective coding systems, and finally, the categories obtained in the process of constructing the underlying theory (database) were used employing open and

central codes (factors). A questionnaire was also used to validate the results. The statistical population is made up of urban and tourism elites. In the first stage, the number of 16 people was determined by using the interview, and in the second stage, 86 people were determined as the sample size through the questionnaire.

Results and discussion

The results showed that the tourism attraction of Eshkaft Salman is effective in the development of Izeh city through four categories or main factors under the title of causal, contextual, intervening, and strategic categories. According to these results, the most important factors affecting the effectiveness of tourism attractions in the development of Izeh include weak tourism infrastructure, lack of investment, cultural issues, and weak governance. In fact, the lack of a suitable situation in the mentioned indicators causes the tourist attraction of Eshkaft Salman to not be able to play a role in the development of Izeh city. In order to improve the existing conditions and have a favorable future, it is very important to pay attention, modify and develop these factors or categories. Also, in terms of the contextual category, factors such as physical and promotional management of tourism, appropriate social and cultural participation, easy and quality access to the attraction of Eshkaft Salman, as well as holding cultural programs and annual festivals, are known to be very important and influential.

The result of the research shows that some of the other influential factors are the factors that belong to the phenomenon in question. The orientation of metropolitan policies and the anonymity and unknownness of Eshkaft Salman's attraction are two important categories in this field. It seems that the orientation of urban policies is incompatible with tourism, and tourism has not been emphasized in city development plans. Based on the analysis of the results, the design of the program and the local model of the development of the attraction of Eshkaft Salman, the improvement of the city's social capital index, the specialized manpower in the field of urban tourism, the creation of tourism infrastructure and also the branding of the city's tourism, are 5 main strategic

categories that are in line with The effectiveness of tourist attraction in the development of the city is known.

In total, the results showed that the tourism attraction of Eshkaft Salman can be effective in the development of Izeh and the tourism sector through causal (4 categories), contextual (4 categories), intervening (2 categories), and strategic (5 categories) categories. The number of 263 primary concepts and 45 central factors were extracted using the analysis of interviews. Among the causal, contextual, intervening, and strategic categories effective in the effectiveness of tourism attraction in the urban development of Izeh, we can respectively refer to the weak infrastructure of the city's tourism, physical and promotional management of tourism, the direction of metropolitan policies and the design of local programs and models. The consequence of these factors is the realization of urban development and tourism in the effectiveness of the tourist attraction of Eshkaft Salman for the city of Izeh.

Conclusion

In general, the result showed that various factors play a role in the effectiveness of Eshkaft Salman tourism attraction in the development of Izeh city. Some of these sources have favorable conditions and some have unfavorable conditions. It is essential to pay attention to, review, and systematically develop the factors involved in enhancing the tourist attractions of this city, including Eshkaft Salman. Following this, we can leverage the development of these attractions in alignment with sustainable urban development. So, it is suggested that the results of this research be used and exploited operationally by the municipality and related institutions.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the

manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در اثربخشی جاذبه‌های گردشگری در توسعه شهر ایزه

حجت صادقی^۱ ✉، علی شمس‌الدینی^۲ ^۱ - نویسنده مسئول، گروه جغرافیای طبیعی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: h.sadeghi@geo.ui.ac.ir^۲ - گروه شهرسازی و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز، شیراز، ایران. رایانامه: ali.shamsoddini@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۱/۰۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۳/۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۴/۱۵

تاریخ چاپ:

۱۴۰۴/۰۵/۲۴

واژگان کلیدی:

عوامل،

اثربخشی،

جاذبه گردشگری،

توسعه شهری،

شهر ایزه.

برای برنامه‌ریزی و اثربخشی جاذبه‌های گردشگری در توسعه نقاط شهری، شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در این زمینه یک ضرورت است. هدف این پژوهش شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایزه است. این جاذبه به‌عنوان مهم‌ترین منبع برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری در مجاورت شهر ایزه شناخته می‌شود. پژوهش از نوع کیفی - کمی است. جامعه آماری را نخبگان حوزه شهری و گردشگری تشکیل داده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه و پرسش‌نامه است. تعداد ۱۶ نفر از طریق اشباع نظری و ۸۶ نفر از طریق روش گلوله برفی به‌عنوان حجم نمونه مصاحبه‌شونده و پرسشگری تعیین شد. نتایج نشان داد جاذبه گردشگری اشکفت سلمان می‌تواند در توسعه شهر ایزه و بخش گردشگری اثربخش باشد. از جمله مقولات علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر و راهبردی مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری در توسعه شهری ایزه به ترتیب می‌توان به زیرساخت‌های ضعیف گردشگری شهر، مدیریت فیزیکی و تبلیغاتی گردشگری، جهت‌گیری سیاست‌های کلان شهری و طراحی برنامه و الگوی بومی از توسعه جاذبه اشکفت سلمان اشاره نمود. پیامد این عوامل، تحقق توسعه شهری و گردشگری در فرآیند اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان برای شهر ایزه است. بررسی نتایج کمی بیانگر آن است که مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار به ترتیب ایجاد خدمات اقامتی و تفریحی از نوع هتل و بوم‌گردی با میانگین ۴/۸۰۲؛ کمبود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه گردشگری جاذبه با میانگین ۴/۷۶۷ و توسعه و معرفی سایر جاذبه‌های گردشگری شهر با میانگین ۴/۷۰۹ محسوب می‌شوند. در مجموع تحلیل نتایج نشان می‌دهد عوامل شناسایی‌شده در اثربخشی جاذبه اشکفت سلمان برای توسعه شهر ایزه مهم هستند.

استناد: صادقی، حجت و شمس‌الدینی، علی. (۱۴۰۴). شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در اثربخشی جاذبه‌های گردشگری در توسعه شهر ایزه. مجله گردشگری شهری، ۱۲ (۲)، ۴۱-۵۷.

<http://doi.org/10.22059/jut.2025.375336.1204>

مقدمه

فعالیت گردشگری یک صنعت جهانی است (پوراحمد و همکاران، ۱۴۰۳: ۹۵) و این صنعت به دلیل چندجانبه بودن و وابستگی به عوامل و مقولات مختلف، به یکی از ارکان اصلی در فرآیند توسعه اقتصادی و اجتماعی تبدیل شده است (Koo et al, 2023: 3269). در قرن اخیر، گردشگری به عنوان صنعتی پر رشد به شدت مورد توجه قرار گرفته و تأثیرات فراوانی بر اقتصاد کشورها و مناطق مختلف دارد (Sadeghi & Seidaiy, 2023: 1). با این حال، توسعه گردشگری، به ویژه در قالب گردشگری پایدار، همواره با چالش‌هایی همراه بوده است (Ohlan, 2017: 11)؛ چرا که علاوه بر تأثیرات مثبت اقتصادی، ممکن است به تخریب محیط زیست و افزایش نابرابری‌های اجتماعی منجر شود (Bellato et al, 2023: 1026). علی‌رغم این انتقادات، گردشگری به عنوان یک صنعت، نقش مهمی در تأمین ذخایر ارزی و ایجاد فرصت‌های شغلی مستقیم و غیرمستقیم برای طیف گسترده‌ای از افراد دارد و به تقویت صنایع دستی و هنرهای سنتی یک ملت کمک می‌کند (Thommandru et al, 2023: 2901).

در هر منطقه‌ای، توسعه گردشگری نیازمند توجه به تمامی ابعاد و انواع مختلف گردشگری است (صادقی، ۱۴۰۲: ۱۷). گردشگری شهری نمونه‌ای بارز از این مقوله است که می‌تواند جنبه‌های مختلف توسعه یک شهر را تحت تأثیر قرار دهد و نوع سیاست‌ها و رویکردهای توسعه را مشخص نماید (Ivars-Baidal et al, 2023: 1559). امروزه شهرها در بستر توسعه فرهنگ گردشگری، دارای فرصت‌های توسعه می‌باشند (زیاری و رفیعی مهر، ۱۴۰۳: ۳۱). به طوری که بسیاری از شهرهای بزرگ اروپایی با بهره‌گیری از غنای فرهنگی و ارزش‌گذاری توریستی، فضای شهری متفاوتی را به وجود آورده‌اند و می‌توانند الگوهایی برای دیگر شهرها باشند (Garbea, 2013: 193). البته در این میان نمی‌توان از ظرفیت‌های بومی و محلی شهرها غافل شد؛ به ویژه در مورد شهرهای کوچک‌تر که با توجه به فرهنگ غنی و سنتی خود نیازمند یک الگوی توسعه خاص هستند (Day et al, 2021: 883). در این راستا، گردشگری می‌تواند نقش مهمی در رشد و توسعه این فرهنگ‌ها و ظرفیت‌ها ایفا کند. رابطه میان گردشگری و توسعه شهری رابطه‌ای غیرقابل انکار است که مطالعات متعددی آن را تأیید کرده‌اند (Wang et al, 2020; Grah et al, 2020). گردشگری شهری، به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های بخش گردشگری، می‌تواند نقشی اساسی در مدیریت شهری و دستیابی به توسعه ایفا کند (عرب شاهی کریزی و تقدیسی، ۱۳۹۷: ۳۹۷). این نقش‌آفرینی عمدتاً از طریق منابع و جاذبه‌های گردشگری صورت می‌گیرد.

منابع گردشگری یک شهر، عامل مهمی در نقش‌آفرینی و تأثیر گردشگری در توسعه شهری است (Agius & Briguglio, 2024: 4). شهرهای با منابع و جاذبه‌های گردشگری بیشتر، بخش مهمی از طرح‌ها و برنامه‌های توسعه خود را بر پایه توسعه بخش گردشگری تنظیم می‌نمایند و سرمایه‌گذاری‌ها به سوی توسعه این بخش برنامه‌ریزی می‌شود (Lee et al, 2020: 2). البته اقتصاد شهرهایی که وابستگی به بخش گردشگری دارند، اهمیت این موضوع دوچندان است (Abouelmagd, 2023: 244). برخی از شهرها با وجود جایگاه گردشگری از لحاظ برخورداری جاذبه‌ها و منابع متنوعی تاریخی و فرهنگی، اما نتوانسته‌اند از این ظرفیت‌ها بهره‌برداری نمایند. این موضوع می‌تواند دلایل و عوامل متنوعی داشته باشد. چگونگی بهره‌برداری و شناخت عوامل تأثیرگذار در این زمینه، نقشه راهی مطلوبی می‌تواند پیش روی برنامه‌ریزی و توسعه شهری مبتنی بر بخش گردشگری فراهم نماید.

پیشینه پژوهش‌ها نشان می‌دهد که گردشگری نقشی اساسی در توسعه شهری ایفا می‌کند و جاذبه‌های گردشگری می‌توانند به عنوان ابزاری مؤثر در پویایی اقتصادی و اجتماعی شهرها عمل کنند. رحیمی و پازند (۱۳۹۵) بر ارتباط معنادار گردشگری و بهبود کیفیت زندگی تأکید کرده‌اند، در حالی که کریمیان بستانی و زمانیان (۱۳۹۹) تأثیر جاذبه‌های گردشگری را در توسعه پایدار شهری برجسته دانسته‌اند. صابری و همکاران (۱۳۹۷) به نقش اقتصادی و اجتماعی گردشگری در شهر

کاشان، از جمله اشتغال‌زایی و درآمدزایی، اشاره کرده‌اند. حق‌لسان و اربابی بستان‌آباد (۱۴۰۲) گردشگری را عاملی در توسعه پایدار از طریق رونق صنایع‌دستی و ایجاد اشتغال دانسته‌اند. حضرتی و همکاران (۱۴۰۲) بر بهبود کیفیت زندگی شهروندان از طریق توسعه جاذبه‌های گردشگری تأکید کرده‌اند. پریزادی و همکاران (۱۴۰۳). اشاره داشته‌اند که گردشگری از طریق سرمایه‌گذاری، زیرساخت، درآمد و اشتغال بیشترین تأثیر را بر توسعه اقتصادی شهر مورد مطالعه دارد. بیات و همکاران (۱۴۰۳) اشاره دارند که رونق اقتصادی، کیفیت محیطی، ارتقای فرهنگی و کاهش آلودگی شهری متأثر از گردشگری بوده است. در مطالعات بین‌المللی، لاروکا^۱ (۲۰۱۴) گردشگری را محرکی برای توسعه شهر هوشمند و زیرساخت‌ها معرفی کرده است. آدم و کاپان^۲ (۲۰۲۰) نشان دادند که گردشگری می‌تواند در حفظ شهرها مؤثر واقع شود؛ چرا که بخش مهمی از توسعه گردشگری، حفظ منابع تاریخی گردشگری است. نووی و کولومب^۳ (۲۰۲۱) نیز گردشگری را منبعی برای تحولات اجتماعی و اقتصادی دانسته است. لیو^۴ و همکاران (۲۰۲۲) تأکید کرده‌اند که شهرهایی با پتانسیل گردشگری می‌توانند از طریق سیاست‌های توسعه گردشگری به بخشی از اهداف توسعه شهری خود دست یابند. گردشگری علاوه بر ایجاد منابع اقتصادی قابل‌توجه، توانایی ایجاد تغییرات مثبت در بهبود زیرساخت‌ها و توسعه شهری را دارد. همچنین، تانگ و ژانگ^۵ (۲۰۲۴) گردشگری را به‌عنوان یک مکانیسم اقتصادی کلیدی در توسعه پایدار شهری معرفی کرده‌اند که اثراتی همچون اشتغال‌زایی، گسترش فناوری، جذب سرمایه‌گذاری و توسعه زیرساخت‌ها را به همراه دارد. پیپوچ^۶ و همکاران (۲۰۲۴) به نقش مهم گردشگری در کیفیت زندگی شهرهای چین تأکید دارد. این تحقیقات نشان می‌دهند که توسعه اصولی گردشگری، با تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متنوع، می‌تواند ابزار کلیدی برای بهبود شرایط و ارتقای جایگاه شهرها در فرآیند توسعه پایدار باشد. پژوهش حاضر هم از لحاظ موضوعی به‌صورت تخصصی رابطه جاذبه‌های گردشگری با توسعه شهری و نحوه تأثیرگذاری آن را تبیین نموده و هم از لحاظ روش‌شناسی (روش‌های کیفی) در نوع خود جدید و نو است. در نتیجه هم از لحاظ موضوعی و هم روش‌شناسی با تحقیقات گذشته تفاوت دارد.

شهر ایزه در استان خوزستان با وجود منابع و جاذبه‌های گردشگری ارزشمند، همچون اشکفت سلمان، کولفرج، تالاب میانگران و صنایع بومی، از ظرفیت‌های بالقوه‌ای برای جذب گردشگر برخوردار است. اما بهره‌برداری ناکافی از این ظرفیت‌ها منجر به عدم تحقق توسعه اقتصادی و فرهنگی مطلوب در حوزه گردشگری این شهر شده است. به‌ویژه، جاذبه تاریخی اشکفت سلمان که به دوره ایلامی بازمی‌گردد و بزرگ‌ترین کتیبه میخی ایلام نو را در خود جای داده، با وجود بازدیدهای روزانه شهروندان، همچنان در جایگاه شایسته‌ای برای تأثیرگذاری بر توسعه شهر قرار ندارد. اقدامات انجام‌شده طی دو دهه گذشته برای توسعه این جاذبه، ناکافی به نظر می‌رسند و نبود مدیریت مناسب و رویکرد توسعه محور در حوزه گردشگری، از عوامل اصلی این ناکامی است. در شرایطی که دیگر بخش‌های اقتصادی نظیر صنعت دچار ضعف هستند، بالفعل نمودن ظرفیت‌های گردشگری می‌تواند به‌عنوان راهکاری کلیدی برای رونق و پویایی اقتصادی شهر مطرح شود. مسئله اصلی پژوهش این است که چگونه جاذبه گردشگری اشکفت سلمان می‌تواند نقشی مؤثر در توسعه شهر ایزه ایفا کند و چه عواملی در بهبود این نقش‌آفرینی تأثیرگذارند. ضرورت پرداختن به این موضوع از یک‌سو به اهمیت استراتژیک توسعه گردشگری و از سوی دیگر به لزوم بازنگری در مدیریت شهری و جایگاه منابع گردشگری بازمی‌گردد. این پژوهش با هدف شناسایی

1. La Rocca
2. Adem & KAPAN
3. Novy & Colomb
4. Liu
5. Tong & Zhang
6. Peypoch

و تحلیل عوامل مؤثر بر اثربخشی جاذبه اشکفت سلمان در توسعه شهر ایزه انجام می‌شود تا راهکارهایی عملی برای بهبود وضعیت موجود و بهره‌برداری بهینه ارائه گردد.

مبانی نظری

گردشگری به‌عنوان یک صنعت پویا در اقتصاد منطقه‌ای و سرزمینی، می‌تواند بسیاری از چالش‌های اجتماعی و اقتصادی را مدیریت نماید (صفری و صادقی، ۱۴۰۱: ۱۲۵). در راستای این مطلب، گردشگری در قالب الگوهای مختلف فضایی در حال گسترش است (صفری و صادقی، ۱۴۰۰: ۹۹). گردشگری شهری یکی از رایج‌ترین شکل‌های گردشگری است که انگیزه‌های زیادی برای انجام آن وجود دارد (Light et al, 2021: 228). در بازار مدرن توریستی، پدیده‌های منفی بسیاری وجود دارد که به‌طور قابل‌توجهی بر عملکرد مقاصد گردشگری شهری تأثیر می‌گذارد، اما در درجه اول بر تصمیمات گردشگران بالقوه در مورد انتخاب شهرها به‌عنوان مقصد گردشگری تأثیر می‌گذارد. این پدیده‌ها هم توسعه شهرها و هم گردشگری را تهدید می‌کند (Panasiuk, 2020: 35). بنابراین گردشگری و توسعه شهری همبستگی قوی و معناداری با همدیگر دارند و تغییرات در هر کدام از آن‌ها، تبعاتی برای دیگری به دنبال دارد.

نقش گردشگری در توسعه شهری غیرقابل‌انکار است. این تأثیرات مثبت یا منفی است. از لحاظ اجتماعی و اقتصادی، گردشگری در شهرها باعث بهبود آموزش و بهداشت، افزایش تعامل شهروندان، بهبود امنیت (Stylidis, 2022: 188)، اشتغال‌زایی، افزایش درآمدها، بهبود کیفیت زندگی، گسترش زیرساخت‌ها و خدمات (Biagi et al, 2020: 169)، (Streimikiene & Korneeya, 2020: 185) و در مجموع پایداری اجتماعی و اقتصادی می‌شود، ولی از لحاظ محیط‌زیست، پیامدهای منفی زیادی از قبیل آلودگی‌های محیطی، افزایش ترافیک، تغییر کاربری‌های مفید برای محیط‌زیست شهری همراه بوده که مغایر با اهداف توسعه پایدار شهری است (Uslu et al, 2020: 6). البته منفی یا مثبت بودن تأثیرات گردشگری در توسعه شهرها و میزان این تأثیرات به نوع مدیریت و رویکردهای توسعه گردشگری و شهری مرتبط است.

در راستای میزان تأثیر گردشگری در توسعه شهری، منابع و جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی و اکوتوریسمی نقش مهمی ایفاء می‌نمایند، اما آنچه که نقش مهم‌تری ایفاء می‌نماید، نوع برنامه‌ریزی و حکمروایی شهری است. شهرها با ظرفیت گردشگری غنی، معمولاً بخش مهمی از سیاست‌های توسعه خود را بر پایه گردشگری بنا می‌نهند (Cepeda-Pacheco & Domingo, 2022: 7694). اتخاذ چنین رویکردی، اثرات زیرساختی، اقتصادی و فرهنگی متنوعی برای توسعه شهر فراهم می‌نماید (Li et al, 2020: 686). البته در صورت عدم رعایت اصول توسعه، ممکن است نتایج نامطلوبی شکل گیرد. لذا جاذبه‌های گردشگری در فضاهای شهری خود یک نقطه و عامل توسعه می‌توانند باشند (Moftahuddin et al, 2020: 153). با توسعه جاذبه‌های گردشگری، تحولات گسترده‌ای از لحاظ زیرساختی، اقتصادی و فرهنگی اتفاق می‌افتد که تأثیرگذاری این وضعیت را می‌توان در لایه‌های مختلف حیات شهرها مشاهده نمود (Wang et al, 2020: 329). در مجموع بایستی بیان نمود که گردشگری یک ظرفیت بالقوه جهت توسعه پایدار شهری است. آنچه که در این زمینه مهم است به‌کارگیری این ظرفیت‌ها در سیاست‌ها و برنامه‌های مدیریت و توسعه شهری است. نتیجه این شرایط، توسعه پایدار شهری با اتکاء به گردشگری و وجود یک شهر پایدار برای آینده است.

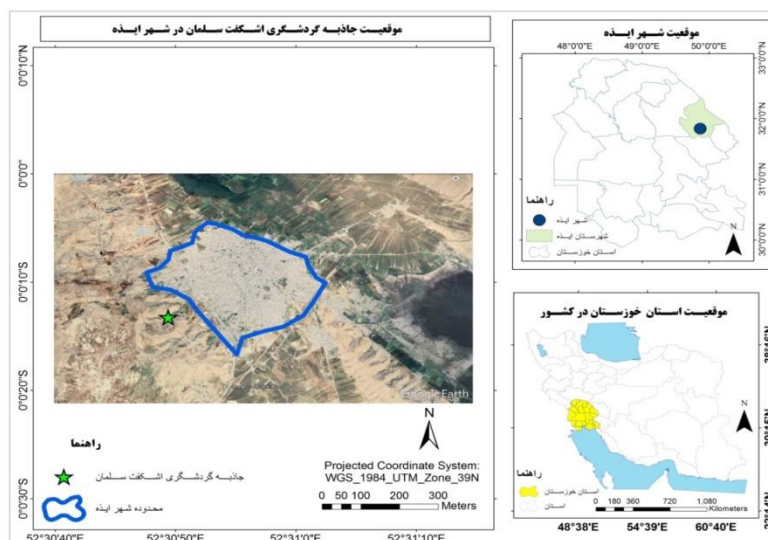
روش پژوهش

این پژوهش از نوع کمی-کیفی (ترکیبی)، یک مطالعه پیمایشی و مبتنی بر روش توصیفی-تحلیلی و ژرف‌نگر است. روش گردآوری داده‌ها به دو صورت مطالعات اسنادی-علمی و همچنین استفاده از مصاحبه و پرسشنامه بوده است. در بخش کیفی برای تحلیل مصاحبه‌ها، از روش گراند تئوری استفاده شده است. در تحقیق حاضر بر اساس روش گراند تئوری، ابتدا مصاحبه‌ها با توجه به اهداف پژوهش انجام شد. سپس محقق به استخراج کدها یا عبارات کلیدی در هر مصاحبه اقدام نمود. این روش تحت عنوان کدگذاری باز شناخته می‌شود. در مرحله دوم بر اساس کدهای استخراج‌شده، مفهوم‌سازی کلی‌تر انجام شد. در واقع کدهای اولیه که مفهوم مرتبط و نزدیکی با همدیگر داشته‌اند، یک مفهوم محوری را تشکیل داده‌اند. در مرحله سوم نیز با تلفیق مفاهیم محوری، مقوله‌ها مفهوم‌پردازی شدند. به‌طور خلاصه اینکه مقولات از طریق تلفیق مفاهیم محوری مشترک و مفاهیم محوری نیز از ترکیب کدهای اولیه مشترک، استخراج و مفهوم‌پردازی شدند.

جامعه آماری در پژوهش حاضر شامل متخصصان و نخبگان در حوزه گردشگری و برنامه‌ریزی شهری آشنا به شهر ایزده بوده‌اند. برای انجام مصاحبه و شناسایی عوامل مؤثر در زمینه موضوع، از نظرات ۱۶ نفر از نخبگان حوزه گردشگری و شهری استفاده شده است. دلیل انتخاب این تعداد حجم نمونه، بر اساس روش اشباع نظری یا تئوریک بوده است؛ چرا که بر اساس این روش در مطالعات کیفی، زمانی که محقق احساس نماید ادامه مصاحبه با افراد بیشتر، نتایج جدیدی در اختیار قرار نمی‌دهد، به همان تعداد نمونه اکتفا می‌نماید. مدت زمان انجام مصاحبه‌ها برای هر نفر بین ۳۰ تا ۵۰ دقیقه بوده است که در مجموع ۲ ماه به طول انجامیده است. در بخش دوم پژوهش (بخش کمی) بعد از شناسایی عوامل و مقوله‌های مؤثر، عوامل مورد ارزیابی و اعتبارسنجی با استفاده از پرسش‌نامه قرار گرفتند. برای انجام این بخش، نمونه آماری بالغ بر ۸۶ نخبگان علمی و اجرایی در حوزه برنامه‌ریزی شهری و گردشگری انتخاب شدند. روش تعیین حجم نمونه در این زمینه، گلوله برفی بوده است. در این بخش از پرسش‌نامه استفاده شده است که طراحی آن بر اساس عوامل محوری استخراج‌شده از طریق روش مصاحبه بوده است. برای تحلیل داده‌های این بخش از روش‌های آماری در نرم‌افزار Spss استفاده شد.

محدوده مورد مطالعه

ایذه شهری در شمال شرق استان خوزستان و مرکز شهرستان ایزده است. جمعیت این شهر بر اساس آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵، برابر با ۱۱۹۳۹۹ نفر بوده است. این آمار نسبت به سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ که به ترتیب برابر با ۸۱۲۸۸ نفر، ۱۰۸۲۳۲ نفر و ۱۱۳۴۵۶ نفر بوده که یک‌روند صعودی داشته است (صفری علی‌اکبری و صادقی، ۱۳۹۸: ۶۲). این شهر دارای جاذبه‌های گردشگری متنوعی است که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به منطقه کولفرح با فاصله ۱/۵ کیلومتری و اشکفت سلمان با فاصله ۱ کیلومتری اشاره نمود. جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در قسمت جنوب غربی این شهر قرار گرفته است. در این جاذبه چهار نقش برجسته وجود دارد که تمامی آن‌ها به دوره عیلامی اشاره نموده است. اشکفت سلمان بزرگ‌ترین خط نوشته میخی ایلام نو را در خود جای داده است که از زمان شاهک عیلامی، شاه بومی آپیپر یا آیاتم، وجود دارد. شکل (۱) موقعیت جغرافیایی شهر ایزده و جاذبه گردشگری اشکفت سلمان را نشان داده است.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر ایذه و جاذبه گردشگری اشکفت سلمان

یافته‌ها

در بخش کیفی ۱۶ نفر از نخبگان ساکن در مناطق روستایی از طریق مصاحبه مورد مطالعه قرار گرفته شده‌اند. بررسی آمار توصیفی نمونه نشان داد که ۷۵ درصد را مردان و ۲۵ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. همچنین از نظر متغیر سنی، ۱۸/۷ درصد بین ۳۵ تا ۳۶ سال، ۵۶/۲ درصد بین ۳۶ تا ۴۵ سال و ۲۵ درصد بین ۴۶ تا ۵۴ سال؛ از لحاظ تحصیلات ۳۷/۵ درصد لیسانس، ۴۳/۷ درصد فوق لیسانس و ۱۸/۷ درصد دکتری و از لحاظ تخصص ۳۱/۲ درصد برنامه‌ریزی شهری، ۱۸/۷ درصد اقتصاد شهری، ۳۷/۵ درصد مدیریت گردشگری و ۱۲/۵ درصد جامعه‌شناسی شهری بوده‌اند.

شناخت عوامل علی مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهری

در این بخش ۶۰ مفهوم اولیه (کد باز) در ۴ مقوله تحت عنوان زیرساخت‌های ضعیف گردشگری شهر، ضعف و کمبود سرمایه‌گذاری در گردشگری شهر، مسائل فرهنگی شهر و ضعف در حکمرانی شهر دسته‌بندی شدند. برای مثال بر مبنای کدگذاری مصاحبه‌های انجام‌شده با نخبگان شهری و گردشگری، مقوله زیرساخت‌های ضعیف گردشگری شهر، از ۴ عامل محوری شامل نیاز به اقامتگاه‌های بومی و نوین در سطح شهر، ضروری بودن تسهیلات تفریحی قابل قبول در شهر و محیط جاذبه، اهمیت مناسب بودن خیابان‌های اصلی شهر به عنوان یک ویتترین تبلیغاتی و با استفاده از ۲۰ مفهوم اولیه استنباط شده که در جدول (۱) ذکر شده است. برای مثال یکی از کارشناسان در زمینه اهمیت و نیاز به اقامتگاه‌های بومی و نوین در سطح شهر به عنوان یک عامل محوری در زمینه اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایذه این گونه اظهار نظر نموده است.

«شهر ایذه مشکلاتی زیادی دارد که این مشکلات علت عقب ماندگی این شهر از جمله در حوزه گردشگری هست. برای نمونه کمبود اقامتگاه‌های مثل هتل یک معضل در شهر است، چون که گردشگر نیاز ضروری به این مکان دارد. وقتی این شرایط مهیا نیست، به خودی خود در زمینه توسعه گردشگری نقش دارد و یک عامل مهم شناخته می‌شود در این سال‌ها هم مدیران مختلفی قول‌هایی داده‌اند ولی در عمل اتفاقی نیفتاده است».

جدول ۱. عوامل مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهری از نوع علی

مقوله	مقوله	عوامل محوری	مفاهیم اولیه (کدهای باز)-مثال	تعداد کدها باز
زیرساخت‌های ضعیف گردشگری شهر	نیاز به اقامتگاه‌های بومی و نوین در سطح شهر	گردشگر به‌محض ورود به شهر ایده، نیاز ضروری به برخی امکانات دارد.	کمبود اقامتگاه‌ها مثل هتل یک معضل در شهر است؛ چرا که گردشگر نیاز ضروری به این مکان‌ها دارد.	۹
		تفریحی قابل قبول در شهر و محیط جاذبه	اهمیت مناسب بودن خیابان‌های اصلی شهر و ویتترین به عنوان یک ویتترین تبلیغاتی	۷
		ضروری بودن سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه گردشگری جاذبه	اهمیت ریسک‌پذیری در سرمایه‌گذاران بخش گردشگری	۴
عوامل علی	ضعف و کمبود سرمایه‌گذاری در گردشگری شهر	اهمیت آشنایی شهروندان در مواجهه با گردشگر	به بسیاری از مردم شهر، نوع رفتار و برخورد با گردشگر را آشنایی ندارند و این موضوع بایستی جدی گرفته شود	۵
		اهمیت کاهش جرائم شهری	یکی از عامل‌های مهم و تأثیرگذار، مدیریت جرائم شهر ایده است که گسترش یافته است و بایستی در این زمینه اقداماتی انجام داد	۴
		مسائل مربوط به نوع حکمرانی شهر	از معضلات شهری، رانت و مسائل مربوط به آن در شهر ایده است که مدیریت شهری را با مشکل مواجهه نموده است.	۷
ضعف در حکمرانی شهر	کارایی پایین مدیریت شهر	عملکرد مدیریت شهری، ضعیف است و در این زمینه وضعیت موجود، گویای این مطلب است	مسائل مربوط به نوع حکمرانی شهر	۱۰
		مسائل مربوط به نوع حکمرانی شهر	از معضلات شهری، رانت و مسائل مربوط به آن در شهر ایده است که مدیریت شهری را با مشکل مواجهه نموده است.	۶
		کارایی پایین مدیریت شهر	عملکرد مدیریت شهری، ضعیف است و در این زمینه وضعیت موجود، گویای این مطلب است	۸

شناخت عوامل زمینه‌ای مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهری

دسته دیگر مقولات از نوع عوامل زمینه‌ای هستند. در این پژوهش تعداد کدهای باز مقولات از نوع عوامل زمینه‌ای ۸۰ کد شناسایی شد. مقولات زمینه‌ای شامل ۴ مقوله مدیریت فیزیکی و تبلیغاتی گردشگری، مشارکت اجتماعی و فرهنگی مناسب، دسترسی آسان و با کیفیت به جاذبه و همچنین برگزاری برنامه‌های فرهنگی و جشنواره سالانه می‌باشد. جدول (۲) جزئیات این فرآیند را نشان می‌دهد. برای مثال یکی از مصاحبه‌شوندگان در زمینه هماهنگی و انسجام در مدیریت گردشگری شهر به عنوان یک عامل محوری در زمینه اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایده این گونه اظهار نظر نموده است.

«به نظر بنده، گردشگری نباید تک بعدی بهش نگاه کرد. گردشگری مفهومی چندبعدی و منسجم است. برای اینکه در شهر ایده این اثربخشی به خوبی دیده بشه و نتیجه آن مثبت باشه، بایستی نوع مدیریت اصلاح بشود. در واقع منظور من این است که گردشگری بایستی از بدنه مدیریت شهری شروع بشه. هماهنگی باشه. همکاری باشه. مردم را دخالت بدهند».

جدول ۲. عوامل مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهری از نوع زمینه‌ای

مقوله	مقوله	عوامل محوری	مفاهیم اولیه (کدهای باز)-مثال	تعداد کدهای باز
مدیریت فیزیکی و تبلیغاتی گردشگری	مدیریت فیزیکی و تبلیغاتی گردشگری	هماهنگی و انسجام در مدیریت گردشگری شهر	در مدیریت شهری، بایستی هماهنگی و انسجام و مشارکت مردم وجود داشته باشد.	۵
		اقدامات مؤثر شهرداری از لحاظ زیرساخت	شهرداری باید زیرساخت‌های لازم برای رشد گردشگری را برنامه‌ریزی نماید	۷
		تبلیغات رسانه‌ای جاذبه اشکفت سلمان	برای رشد گردشگری و جاذبه‌های شهر ایده، تبلیغات بسیار مهمی است و کمتر روی این موضوع تأکید شده است	۹
		وجود راهنمایان فرهنگی و گردشگری مجرب و متخصص	در مدیریت جاذبه‌های گردشگری شهر، تخصص و نیروی انسانی مجرب وجود ندارد	۶
		زیرساخت‌ها، تسهیلات و امکانات اقامتی مناسب	برای توسعه گردشگری شهر ایده از جمله جاذبه اشکفت سلمان، زیرساخت‌ها و امکانات جز اولویت‌ها محسوب می‌شود	۸
		تصویرسازی فرهنگی و گردشگری مطلوب از جاذبه	بسیاری از مناطق و گردشگران ظرفیت‌های شهر ایده را آشنایی ندارند و تصویری درستی از این شهر ارائه نشده است	۴
		مشارکت انجمن‌های مردمی-شهری	یکی از ظرفیت‌های گردشگری شهر ایده، استفاده از انجمن‌های مختلف است که بایستی فعال و مورد تأکید قرار گیرند.	۴
		ارتقای فرهنگ پذیرش گردشگر در سطح شهر	آموزش و فرهنگ‌سازی در راستای توسعه گردشگری، بایستی در مدیریت و توسعه گردشگری شهر ایده اتفاق بیفتد	۵
		گسترش خدمات اجتماعی در جاذبه اشکفت سلمان	در جاذبه‌های گردشگری از جمله اشکفت سلمان، خدمات اجتماعی و فرهنگی گسترش و اجرایی شود تا رشد گردشگری اتفاق بیفتد	۴
		استفاده از فرهنگ میهمان‌نوازی در رشد جاذبه اشکفت سلمان	فرهنگ میهمان‌نوازی مردم شهر ایده، یک ویژگی مهم در حوزه گردشگری است که بایستی از این ظرفیت استفاده نمود	۳
عوامل زمینه‌ای	دسترسی آسان و با کیفیت به جاذبه	بهبود کیفیت دسترسی خیابان منتهی به جاذبه اشکفت سلمان	کالبد و خیابان‌های شهر بایستی از لحاظ کیفیت بهبود پیدا کنند که جذابیت برای گردشگر وجود داشته باشد	۳
		ایجاد فضای سبز مناسب در مسیر منتهی به جاذبه	یکی از اقدامات مهم در راستای گردشگری جاذبه اشکفت سلمان، ایجاد فضای سبز است	۵
		تنوع در وسایل حمل‌ونقل به جاذبه گردشگری	وسایل وسیله نقلیه کهنه‌شده.. اصلاح در خیابان منتهی به جاذبه بایستی تنوع وسایل نقلیه داشته باشیم.	۳
		برگزاری جشنواره‌های بومی-محلی در جاذبه گردشگری	در خیابان منتهی به اشکفت سلمان، باید وسایل حمل‌ونقل مناسبی وجود داشته باشد و برنامه‌ریزی شود.	
		برگزاری جشنواره‌های بومی-محلی در جاذبه گردشگری	با توجه به فرهنگ و آداب‌ورسوم غنی شهر، برگزاری جشنواره‌های محلی و سنتی از جمله در حوزه عشایری خیلی می‌تواند به رشد جاذبه اشکفت سلمان کمک نماید که رشد آن باعث توسعه شهر ایده می‌شود	۶
		ایجاد بازار فرهنگی و صنایع‌دستی در محیط جاذبه اشکفت سلمان	صنایع‌دستی شهر ایده غنی و ارزشمند است. شهرداری در کنار جاذبه اشکفت سلمان باید بازار ارائه صنایع‌دستی را تأسیس نماید	۵
عوامل زمینه‌ای	برگزاری برنامه‌های فرهنگی و جشنواره سالانه	ایجاد دفتر فرهنگی و گردشگری در محیط جاذبه اشکفت سلمان	ایجاد دفاتر فرهنگی و گردشگری در جاذبه‌های گردشگری از جمله اشکفت سلمان می‌تواند به مدیریت آن‌ها و نقش آن‌ها در توسعه شهر کمک نماید.	۳

شناخت عوامل مداخله‌گر مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهری

دسته دیگر مقولات از نوع مداخله‌گر محسوب می‌شوند. این نوع مقولات در دو دسته مقولات اصلی شامل جهت‌گیری سیاست‌های کلان‌شهری و گمنامی و ناشناخته بودن جاذبه دسته‌بندی شدند. این نوع مقولات در مجموع ۳۹ کد باز را به

خود اختصاص داده‌اند. همان‌گونه که بیان شد مقولات مداخله‌گر شامل ۲ مقوله جهت‌گیری سیاست‌های کلان‌شهری و گمنامی و ناشناخته بودن جاذبه هستند. جدول (۳) جزئیات این فرآیند را نشان می‌دهد. برای مثال یکی از مصاحبه‌شوندگان در باره تأثیر سیاست‌های شهری بر عدم توجه به گردشگری به‌عنوان یک عامل محوری در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایزه این‌گونه اظهارنظر نموده است.

«توسعه یک شهر نیازمند سیاست‌های مدون و بلندمدت است. خب شهری که این شرایط را نداشته باشه، مسلماً توسعه موفقیش نداره. برای شهر ایزه دقیقاً می‌تونم اشاره نمایم که چنین وضعیت وجود دارد. خب هر روز مدیریت شهر عوض میشه، هر کسی میاد یه برنامه پیاده میکنه دوگانگی سیاست‌های شهری زیاده. این داره لطمه میزنه. در واقع سیاست‌های شهری اعم از کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت نقش مهمی در توسعه شهر و از جمله بخش گردشگری داره. اینکه در سیاست‌های توسعه یک شهر، بخش گردشگری چه جایگاهی داره، می‌تونه به رشد گردشگری و اثربخشی آن کمک نماید».

جدول ۳. عوامل مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهری از نوع مداخله‌گر

مقوله	مقوله	عوامل محوری	مفاهیم اولیه (کدهای باز)-مثال	تعداد کدهای باز
جهت‌گیری سیاست‌های کلان‌شهری	تأثیر سیاست‌های شهری بر عدم توجه به گردشگری	سیاست‌های شهری بایستی در راستای توسعه گردشگری و رشد جاذبه‌های موجود باشد. نبود سیاست‌های گردشگری شهری، آسیب‌زننده در توسعه شهر است.	۵	
عوامل مداخله‌گر	مقطع بودن برنامه‌ریزی برای توسعه شهر	بسیاری از مدیران و شهرداران برنامه‌ها و دیدگاه بلندمدت ندارد و تفکر آن‌ها، تفکر مقطعی است	۸	
	نگاه کوتاه‌مدت و مقطعی به گردشگری و جاذبه اشکفت سلمان	دیدگاه مقطعی و کوتاه‌مدت در حوزه گردشگری، در مدیریت شهری ایزه و جاذبه‌های آن مشاهده می‌شود.	۶	
گمنامی و ناشناخته بودن جاذبه	ناشناخته بودن ظرفیت‌های گردشگری شهر در سطح ملی	ظرفیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری شهر ایزه ناشناخته است و در این زمینه بسیار ضعیف عمل شده است	۹	
	عدم تبلیغات از جاذبه اشکفت سلمان	در توسعه شهری و گردشگری شهر ایزه، چندان روی بحث رسانه‌ای و تبلیغات کار نشده است.	۱۱	

شناخت عوامل راهبردی مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهری

دسته دیگر مقولات از نوع راهبردی شناخته می‌شوند. بر مبنای تحلیل داده‌ها، طراحی برنامه و الگوی بومی از توسعه جاذبه اشکفت سلمان، بهبود شاخص سرمایه اجتماعی شهر، نیروی انسانی متخصص در حوزه گردشگری شهری، ایجاد زیرساخت‌های گردشگری و همچنین برندسازی گردشگری شهر، ۵ مقوله اصلی از نوع راهبردی هستند که در راستای اثربخشی جاذبه گردشگری در توسعه شهر مؤثر شناخته شده‌اند. هرکدام از این راهبردها از طریق عوامل محوری و کدهای باز به تعداد ۸۴ مورد تعیین و در جدول (۴) مورد اشاره قرار گرفته‌اند. برای مثال یکی از مصاحبه‌شوندگان در باره طراحی و تدوین الگوی توسعه فیزیکی، فرهنگی و مدیریتی از جاذبه اشکفت سلمان در توسعه شهر به‌عنوان یک عامل محوری در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایزه این‌گونه اظهارنظر نموده است.

«برنامه‌ریزی مهم‌ترین رکن برای توسعه است. شما بایستی ابتدا شناختی درستی از مسائل و ظرفیت‌ها و محدودیت‌های توسعه یک مکان داشته باشید تا بتوانید برای آن برنامه‌ریزی نمایید. حال برنامه‌ریزی و الگوی مؤثر است که مبتنی بر شرایط بومی است. در واقع مسئله مهم داشتن برنامه و یک الگوی بومی است. توسعه گردشگری با الگوبرداری از جاهای دیگر

جواب نمیده. مطالعات و تحقیقات مختلف به خوبی این را نشان داده. بایستی الگوبرداری نمود اما بومی سازی این الگو نیز لحاظ شود».

جدول ۴. عوامل مؤثر در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهری از نوع راهبردی

مقوله	مقوله	عوامل محوری	مفاهیم اولیه (کدهای باز)-مثال	تعداد کدهای باز
عوامل راهبردی	طراحی برنامه و الگوی بومی از توسعه جاذبه اشکفت سلمان	طراحی و تدوین الگوی توسعه فیزیکی، فرهنگی و مدیریتی از جاذبه اشکفت سلمان در توسعه شهر	برای توسعه گردشگری شهر ایده، داشتن الگوی مدیریت و برنامه ریزی گردشگری ضروری است	۶
		تدوین و اولویت بندی زیرساخت های ضروری جاذبه اشکفت سلمان	در راستای توسعه گردشگری و نقش آفرینی آن، مشکلات بخش گردشگری باید شناخته و سپس اولویت بندی شود که زیرساخت ها اهمیت زیادی دارند	۷
		تشکیل کمیته گردشگری توسعه شهر ایده مبتنی بر جاذبه های گردشگری	وجود دفتر، کمیته و تشکل در حوزه گردشگری در شهرداری شهر ایده می تواند تأثیرگذار باشد	۵
		توجه به مردم در توسعه شهر و بخش گردشگری	نقش مردم و مشارکت آن ها در گردشگری و به طور کلی توسعه شهر بسیار مهم است و باید لحاظ شود	۶
عوامل راهبردی	بهبود شاخص سرمایه اجتماعی شهر	بهبود اطمینان و اعتماد مدیران به مردم و برعکس	بین مردم و مدیران شهر بایستی ارتباط متقابل و تنگاتنگی وجود داشته باشد که در حال حاضر چنین موضوعی وجود ندارد	۶
		نظارت و گسترش قانون	اجرای قانون در توسعه شهری و گردشگری بسیار مهم است که امروزه در شهر ایده وضعیت مطلوبی ندارد	۵
		همکاری و مشارکت اقشار مردم در سطوح مختلف برنامه ریزی برای گردشگری	همکاری و مشارکت مردم در بخش های گوناگون گردشگری و مدیریت شهری بسیار مهم است	۷
		استفاده از نیروی انسانی مجرب	نیروی متخصص استفاده بشه در مدیریت شهر. بخش گردشگری که حتماً باید این کار انجام بشه استفاده از نیروی متخصص و مجرب در بخش های مختلف شهر به ویژه حوزه گردشگری بسیار ضروری است	۵
عوامل راهبردی	نیروی انسانی متخصص در حوزه گردشگری شهری	گسترش خدمات گردشگری با منابع انسانی آموزش دیده	در راستای گردشگری، بایستی آموزش، اطلاع رسانی، آگاهی و فرهنگ سازی اتفاق بیفتد و برنامه ریزی لازم انجام شود	۴
		ایجاد خدمات اقامتی و تفریحی از نوع هتل و بوم گردی	شهر ایده از لحاظ خدمات اقامتی، تفریحی و پذیرایی بسیار ضعیف است و مدیریت شهر بایستی در این راستا اقداماتی انجام دهد.	۸
		گسترش خدمات بازار در سطح شهر و جاذبه گردشگری	یکی از اقدامات اساسی در راستای معضلات اقتصادی شهر، رشد و گسترش خدمات بازار است که تأثیرات متنوعی را نیز می تواند داشته باشد	۴
		توسعه حمل و نقل شهر	بخشی از معضلات شهر ایده، به بخش حمل و نقل و مشکلاتی از جمله وجود ماشین های فرسوده، نبود پارکینگ و... مرتبط است. توسعه حمل و نقل مهم است	۳
عوامل راهبردی	برندسازی گردشگری شهر	توسعه و معرفی سایر جاذبه های گردشگری شهر	در راستای گردشگری و جاذبه های شهر، بایستی اطلاع رسانی انجام شود. البته برخی تفاهم نامه ها با استان های هم جوار نیز ضروری است	۷
		ثبت و معرفی گردشگری شهر با برندسازی محصولات	شهر ایده دارای تنوع غنی از محصولات و سوغات است. اقداماتی در این زمینه از جمله ایجاد بازار، ثبت و معرفی آن ها باید انجام شود	۶

تغییر رویکرد توسعه شهر به سمت	تغییر
گردشگری	سیاست‌ها و رویکردهای شهری بسیار مهم است که
	تأکید بر توسعه شهر با رویکرد گردشگری یک‌قدم
	روبه‌جلو محسوب می‌شود

مرحله دوم: اعتبارسنجی عوامل و مقوله‌های شناسایی شده

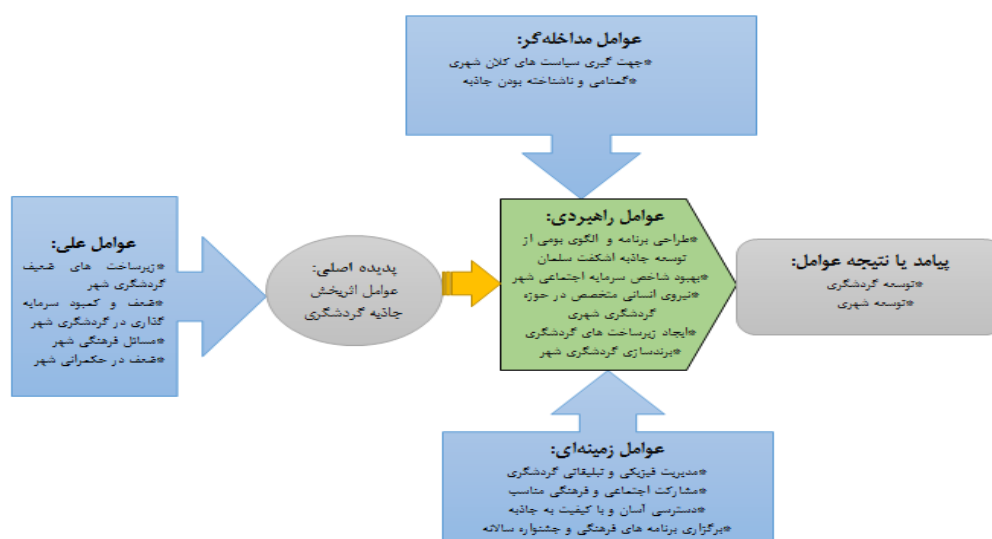
تحلیل نتایج از آزمون تی تک نمونه‌ای و معیار (ملاک) برابر با $3/5$ در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. نتیجه آزمون نشان داد که 45 عامل محوری شناسایی شده در سطح کمتر از $0/05$ و برابر با $0/000$ معنادار بوده‌اند. بررسی میزان اعتبار آن‌ها با استفاده از میانگین نیز به‌خوبی تأیید می‌نماید که از دیدگاه جامعه آماری، تمامی 45 عامل محوری شناسایی شده از طریق مطالعه کیفی در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایزه تأثیرگذار هستند. کنکاش در نتایج بیانگر آن است که بیشترین میانگین متعلق به عامل ایجاد خدمات اقامتی و تفریحی از نوع هتل و بوم گردی با میانگین $4/802$ بوده است. همچنین دو عامل کمبود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه گردشگری جاذبه با میانگین $4/767$ و توسعه و معرفی سایر جاذبه‌های گردشگری شهر با میانگین $4/709$ در رتبه‌های بعدی اهمیت و تأثیرگذاری شناخته شده‌اند. در مجموع تحلیل نتایج این بخش نشان می‌دهد که اعتبار عوامل شناسایی شده در اثربخشی جاذبه اشکفت سلمان برای توسعه شهر ایزه قابل قبول بوده و این عوامل می‌توانند نقش مهمی در روند، برنامه‌ریزی و توسعه شهر ایفاء نمایند. در واقع این عوامل می‌توانند پیشران‌های توسعه جاذبه گردشگری اشکفت سلمان و توسعه شهری باشند (جدول ۵).

جدول ۵. اعتبارسنجی عوامل شناسایی شده در اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان (آزمون تی تک نمونه‌ای)

عوامل محوری		مبنای اعتبار (۳/۵)	
وضعیت اعتبار	میانگین	معناداری	
کمبود اقامتگاه‌های بومی و نوین در سطح شهر	۴/۰۸۱	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
نبود تسهیلات تفریحی قابل قبول در شهر و محیط جاذبه	۴/۴۰۷	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
نامناسب بودن خیابان‌های اصلی شهر به‌عنوان یک ویترین تبلیغاتی	۴/۱۲۷	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
کمبود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه گردشگری جاذبه	۴/۷۶۷	۰/۰۰۳	قابل قبول و تأثیرگذار
عدم وجود ریسک‌پذیری در سرمایه‌گذاران بخش گردشگری	۴/۱۹۷	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
عدم آشنایی شهروندان در مواجهه با گردشگر	۴/۴۷۶	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
افزایش جرائم شهری	۴/۰۰۰	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
مسائل مربوط به نوع حکمرانی شهر	۴/۳۷۲	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
کارایی پایین مدیریت شهر	۴/۱۱۶	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
هماهنگی و انسجام در مدیریت گردشگری شهر	۴/۳۳۷	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
اقدامات مؤثر شهرداری از لحاظ زیرساخت	۴/۱۹۷	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
تبلیغات رسانه‌ای جاذبه اشکفت سلمان	۴/۳۳۶	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
وجود راهنمایان فرهنگی و گردشگری مجرب و متخصص	۴/۴۳۰	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
زیرساخت‌ها، تسهیلات و امکانات اقامتی مناسب	۴/۴۱۸	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
تصویرسازی فرهنگی و گردشگری مطلوب از جاذبه	۳/۹۳۰	۰/۰۰۲	قابل قبول و تأثیرگذار
مشارکت انجمن‌های مردمی - شهری	۳/۷۶۶	۰/۰۱۳	قابل قبول و تأثیرگذار
ارتقای فرهنگ پذیرش گردشگر در سطح شهر	۴/۳۰۲	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
گسترش خدمات اجتماعی در جاذبه اشکفت سلمان	۴/۴۷	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
استفاده از فرهنگ میهمان‌نوازی در رشد جاذبه اشکفت سلمان	۴/۶۵۱	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
بهبود کیفیت دسترسی خیابان منتهی به جاذبه اشکفت سلمان	۴/۰۳۴	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
ایجاد فضای سبز مناسب در مسیر منتهی به جاذبه	۴/۳۳۷	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار
تنوع در وسایل حمل‌ونقل به جاذبه گردشگری	۳/۹۴۱	۰/۰۰۰	قابل قبول و تأثیرگذار

۴/۲۹۰	۰/۰۰۰	برگزاری جشنواره‌های بومی-محلی در جاذبه گردشگری
۴/۵۹۳	۰/۰۰۰	ایجاد بازار فرهنگی و صنایع‌دستی در محیط جاذبه اشکفت سلمان
۴/۱۲۷	۰/۰۰۰	ایجاد دفتر فرهنگی و گردشگری در محیط جاذبه اشکفت سلمان
۴/۶۲۷	۰/۰۰۰	تأثیر سیاست‌های شهری بر عدم توجه به گردشگری
۴/۴۵۳	۰/۰۰۰	مقطعی بودن برنامه‌ریزی برای توسعه شهر
۴/۵۳۴	۰/۰۰۰	نگاه کوتاه‌مدت و مقطعی به گردشگری و جاذبه اشکفت سلمان
۴/۰۴۶	۰/۰۰۰	ناشناخته بودن ظرفیت‌های گردشگری شهر در سطح ملی
۴/۱۰۴	۰/۰۰۰	عدم تبلیغات از جاذبه اشکفت سلمان
۴/۲۲۰	۰/۰۰۰	تدوین الگوی توسعه فیزیکی، فرهنگی و مدیریتی از جاذبه اشکفت سلمان در توسعه شهر
۴/۱۲۶	۰/۰۰۰	تدوین و اولویت‌بندی زیرساخت‌های ضروری جاذبه اشکفت سلمان
۴/۳۳۵	۰/۰۰۰	تشکیل کمیته گردشگری توسعه شهر ایده مبتنی بر جاذبه‌های گردشگری
۴/۳۹۵	۰/۰۰۰	توجه به مردم در توسعه شهر و بخش گردشگری
۴/۴۰۶	۰/۰۰۰	بهبود اطمینان و اعتماد مدیران به مردم و برعکس
۴/۳۸۳	۰/۰۰۰	نظارت و گسترش قانون
۴/۵۳۴	۰/۰۰۰	همکاری و مشارکت اقشار مردم در سطوح مختلف برنامه‌ریزی برای گردشگری
۴/۳۳۸	۰/۰۰۰	استفاده از نیروی انسانی مجرب
۴/۲۳۲	۰/۰۰۰	گسترش خدمات گردشگری با منابع انسانی آموزش‌دیده
۴/۸۰۲	۰/۰۰۹	ایجاد خدمات اقامتی و تفریحی از نوع هتل و بوم گردی
۴/۲۷۹	۰/۰۰۰	گسترش خدمات بازار در سطح شهر و جاذبه گردشگری
۴/۳۹۵	۰/۰۰۰	توسعه حمل‌ونقل شهر
۴/۷۰۹	۰/۰۰۰	توسعه و معرفی سایر جاذبه‌های گردشگری شهر
۴/۳۶۰	۰/۰۰۰	ثبت و معرفی گردشگری شهر با برندسازی محصولات
۴/۰۲۳	۰/۰۰۰	تغییر رویکرد توسعه شهر به سمت گردشگری

شکل (۲) مدل نحوه اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایده را نشان می‌دهد. جاذبه گردشگری اشکفت سلمان از طریق عوامل شناسایی شده در توسعه گردشگری و شهری نقش ایفاء می‌نماید که به‌عنوان پیامد یا نتیجه این فرآیند شناخته می‌شود. عوامل علی بر پدیده اصلی (جاذبه گردشگری) تأثیرگذار هستند. همچنین عوامل مداخله‌گر و زمینه‌ای نیز در این فرآیند بر عوامل راهبردی تأثیر دارند. نتیجه این روند، پیامدها می‌باشند که در این پژوهش، در صورت اجرای درست عوامل مدل، توسعه گردشگری و توسعه شهری است.

شکل ۲. مدل نحوه اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایده

بحث

شهر ایزه در استان خوزستان به‌عنوان یکی از نقاط شهری شناخته می‌شود که دارای ظرفیت‌ها و منابع غنی توسعه گردشگری است. اشکفت سلمان، کولفرج، تالاب میانگران و همچنین صنایع بومی و محصولات محلی از مهم‌ترین منابع گردشگری این شهر محسوب می‌شوند که بر پایه آن‌ها می‌توان سالانه گردشگران زیادی را جذب نمود. با این وجود همواره، برخی جاذبه‌های گردشگری دارای جایگاه ویژه‌ای هستند و می‌توانند به توسعه یک مکان شهری کمک نمایند. جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در شهر ایزه با تاریخ غنی (دوره عیلامی) در زمره این جاذبه‌ها قرار دارد. آنچه که امروز در باره این جاذبه گردشگری بایستی گفت این است که آن‌چنان از ظرفیت‌های اقتصادی و فرهنگی آن‌ها بهره‌برداری نشده و بسیاری از ظرفیت‌های آن بالقوه است. این جاذبه می‌تواند نه تنها به توسعه گردشگری کمک نماید، بلکه بستر را برای توسعه شهری نیز فراهم نماید. در این پژوهش به دنبال آن بودیم تا نحوه اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایزه تبیین و بررسی شود. از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به محدودیت در دسترسی به نمونه آماری کارشناس، عدم همراهی برخی افراد در مصاحبه و همچنین عدم وجود آمار در حوزه گردشگری شهر مورد مطالعه اشاره نمود.

تبیین نتایج نشان داد که جاذبه گردشگری اشکفت سلمان می‌تواند از طریق چهار مقوله یا عامل اصلی تحت عنوان مقولات علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر و راهبردی در توسعه شهر ایزه مؤثر واقع شود. با توجه به این نتایج، مهم‌ترین عوامل علی مؤثر در روند اثربخشی جاذبه گردشگری در توسعه شهر ایزه شامل زیرساخت‌های ضعیف گردشگری، کمبود سرمایه‌گذاری، وجود مسائل فرهنگی و ضعف در نوع حکمرانی هستند. در حقیقت نبود وضعیت مناسب در شاخص‌های اشاره‌شده، سبب می‌شود که جاذبه گردشگری اشکفت سلمان نتواند در توسعه شهر ایزه نقش‌آفرینی نماید. برای بهبود شرایط موجود و داشتن یک آینده مطلوب، توجه، اصلاح و توسعه این عوامل یا مقولات بسیار مهم است. همچنین از لحاظ مقوله زمینه‌ای نیز عواملی مانند مدیریت فیزیکی و تبلیغاتی گردشگری، مشارکت اجتماعی و فرهنگی مناسب، دسترسی آسان و با کیفیت به جاذبه اشکفت سلمان و همچنین برگزاری برنامه‌های فرهنگی و جشنواره سالانه بسیار مهم و تأثیرگذار شناخته شده‌اند. همچنین تحلیل نشان می‌دهد که برخی از عوامل تأثیرگذار دیگر، عواملی هستند که به پدیده موردنظر تعلق دارند. جهت‌گیری سیاست‌های کلان شهری و گمنامی و ناشناخته بودن جاذبه اشکفت سلمان دو مقوله مهم شناخته شده در این زمینه هستند. به نظر می‌رسد که جهت‌گیری سیاست‌های شهری با گردشگری سازگاری ندارد و در حقیقت گردشگری در برنامه‌های توسعه شهر مورد تأکید نبوده است. بر مبنای تحلیل نتایج، طراحی برنامه و الگوی بومی از توسعه جاذبه اشکفت سلمان، بهبود شاخص سرمایه اجتماعی شهر، نیروی انسانی متخصص در حوزه گردشگری شهری، ایجاد زیرساخت‌های گردشگری و همچنین برندسازی گردشگری شهر، ۵ مقوله اصلی از نوع راهبردی هستند که در راستای اثربخشی جاذبه گردشگری در توسعه شهر مؤثر شناخته شده‌اند.

به‌طور کلی، پژوهش‌های پیشین بر تأثیرات مثبت گردشگری بر کیفیت زندگی، اشتغال‌زایی، توسعه زیرساخت‌ها و رونق اقتصادی تأکید کرده‌اند. به‌عنوان نمونه، رحیمی و پازند (۱۳۹۵) و کریمیان بستانی و زمانیان (۱۳۹۹) بر ارتباط مثبت گردشگری با بهبود کیفیت زندگی و توسعه پایدار شهری تأکید کرده‌اند، که مشابه نتایج این تحقیق است. همچنین، حق‌لسان و اربابی بستان‌آباد (۱۴۰۲) و پریزادی و همکاران (۱۴۰۳) از تأثیر گردشگری در توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی سخن گفته‌اند که در این پژوهش نیز تأثیر جاذبه‌های گردشگری، به‌ویژه جاذبه اشکفت سلمان، بر توسعه شهری و اقتصادی ایزه به‌وضوح مشاهده شد. با این حال، نتایج این تحقیق نیز تفاوت‌هایی با برخی از مطالعات پیشین دارد. به‌ویژه، برخلاف نتایج مطالعاتی مانند نووی و کولومب (۲۰۲۱) و تانگ و ژانگ (۲۰۲۴) که بر تحولات اجتماعی و اقتصادی به‌عنوان عوامل

تأثیرگذار بر توسعه شهری تأکید دارند، این پژوهش نشان می‌دهد که برخی عوامل مانند ضعف زیرساخت‌ها، کمبود سرمایه‌گذاری و مسائل فرهنگی، همچنان مانع بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های گردشگری در ایزه هستند. همچنین، درحالی‌که در برخی مطالعات (مانند لاروکا، ۲۰۱۴) گردشگری به‌عنوان یک محرک برای توسعه شهر هوشمند و زیرساخت‌ها مطرح شده است، این تحقیق بیشتر بر نیاز به اصلاح و بهبود زیرساخت‌ها و توسعه جاذبه‌ها تأکید دارد. در مجموع نتیجه پژوهش حاضر با تحقیقاتی مطابقت دارد که بر لزوم توجه به مسائلی از جمله زیرساخت‌ها، سرمایه‌گذاری، حل چالش‌های فرهنگی و... به‌عنوان پیش‌نیازهای توسعه پایدار تأکید کرده‌اند.

نتیجه‌گیری

در مجموع نتیجه این پژوهش نشان داد که عوامل متنوعی در نحوه و روند اثربخشی جاذبه گردشگری اشکفت سلمان در توسعه شهر ایزه نقش‌آفرینی می‌نماید. برخی از این منابع در وضع موجود شرایط مطلوب و برخی نیز شرایط نامناسبی داشته‌اند. آنچه که مهم است توجه، بازنگری و توسعه این عوامل در یک برنامه مدون و نظام‌مند جهت توسعه جاذبه‌های گردشگری این شهر از جمله اشکفت سلمان و سپس استفاده از توسعه این جاذبه در راستای توسعه پایدار شهری است. به‌عبارت‌دیگر اجرای عوامل شناسایی‌شده در این پژوهش می‌تواند بستر را برای بهبود شرایط موجود فراهم و در نتیجه به توسعه گردشگری و شهری منجر شود. پیشنهاد می‌شود که نتایج این پژوهش به‌صورت عملیاتی توسط شهرداری و نهادهای مرتبط مورد استفاده و بهره‌برداری قرار گیرد. همچنین در راستای اخذ نتیجه بهتر، مدل نهایی ارائه‌شده در پژوهش مبنای این فرآیند و اجرا قرار گیرد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی ندارد.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمامی بخش‌ها و مراحل پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- بیات، اشکان؛ عندلیب، علیرضا و احمدی، فرشته. (۱۴۰۳). بررسی اثرات توسعه گردشگری شهری بر ارتقای کیفیت زندگی ساکنین محدوده حصار ناصری شهر تهران. *مجله علوم و تکنولوژی محیط‌زیست*، ۲۶(۴)، ۱۹-۳۷.
- پریزادی، طاهر؛ سعیدی، امید؛ رضوی، سیده معصومه و حاجیان، محمد. (۱۴۰۳). تحلیل اثرات گردشگری بر توسعه اقتصادی شهرهای کوچک مقیاس مبتنی بر رویکرد آینده‌پژوهی (موردپژوهش: شهر ایزه). *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۸(۸۸)، ۲۵۷-۲۸۲. doi: 10.22034/gp.2023.54761.3080

- پوراحمد، احمد؛ امیری فهلیانی، محمدرضا و ریاحی، مقدسه. (۱۴۰۳). تحلیل مسائل گردشگری شهری در پیشران‌های آینده کلان‌شهر شیراز مواجهه با بیماری‌های واگیردار و کووید ۱۹. *مجله گردشگری شهری*، ۱۱(۴)، ۹۵-۱۱۱. doi: 10.22059/jut.2022.340151.1020
- حضرتی، محمدحسین؛ احمدزاده، حسن و پناهی، علی. (۱۴۰۲). ارزیابی فضایی اثرات توسعه گردشگری بر کیفیت زندگی شهروندان در کلان‌شهر تبریز. *مجله گردشگری شهری*، ۱۰(۲)، ۱۹-۳۵. doi: 10.22059/jut.2023.355454.1113
- حق لسان، مسعود و اربابی بستان‌آباد، سعید. (۱۴۰۱). تأثیر گردشگری بر توسعه پایدار شهری از منظر اقتصادی: مطالعه موردی شهرستان بستان‌آباد، *اقتصاد و برنامه‌ریزی شهری*، ۴(۱)، ۱۳۰-۱۴۲. Doi: 10.22034/UEP.2023.385508.1329
- رحیمی، محمد و پازند، فاطمه. (۱۳۹۵). اثرات گردشگری بر توسعه شهر با رویکرد ارتقای کیفیت زندگی (مطالعه موردی: شهر گچساران). *مطالعات نواحی شهری*، ۳(۷)، ۱۹-۳۷.
- زیاری، کرامت اله و رفیعی مهر، حسین. (۱۴۰۳). ارزیابی شاخص‌های برند مقاصد گردشگری در شهرهای کوچک گردشگری پذیر مطالعه موردی: شهر لالچین؛ شهر جهانی سفال. *نشریه گردشگری شهری*، ۱۱(۳)، ۱۹-۲۵. doi: 10.22059/jut.2024.301920.794
- صابری، امیر؛ توکلی نیا، جمیله؛ رضویان، محمدتقی و رضویان، اسماعیل. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر گردشگری بر توسعه اقتصادی و اجتماعی شهر کاشان. *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۹(۳۶)، ۱-۳۴. doi: 10.22054/qjsd.2018.9504
- صادقی، حجت‌الله. (۱۴۰۲). ارزیابی تطبیقی مدل‌های هم‌پوشانی فازی جهت تعیین پهنه‌های مستعد ایجاد اماکن اقامتی-گردشگری در منطقه دزپارت با مدل‌های Sum, Gamma. *برنامه‌ریزی فضایی*، ۱۳(۴)، ۱-۲۲. doi: 10.22108/sppl.2023.138669.1759
- صفری علی‌اکبری، مسعود و صادقی، حجت‌الله. (۱۳۹۸). نقش گردشگری شهر ایزه در تحولات روستاهای پیرامونی. *توسعه فضاهای پیراشری*، ۱(۲)، ۵۹-۷۰. Doi: 20.1001.1.26764164.1398.1.2.5.7
- صفری علی‌اکبری، مسعود و صادقی، حجت‌الله. (۱۴۰۰). امکان‌سنجی تأثیرات توسعه گردشگری در عشایر بختیاری. *مطالعات برنامه‌ریزی قلمرو کوچ‌نشینان*، ۱(۱)، ۹۹-۱۰۹. Doi: 99-109. 20.1001.1.28210530.1400.1.1.9.7
- صفری علی‌اکبری، مسعود و صادقی، حجت‌الله. (۱۴۰۱). تحلیل موانع و راهبردهای توسعه گردشگری شهرستان دزپارت. *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۶(۸۲)، ۱۲۵-۱۴۳. doi: 10.22034/gp.2022.48735.2913
- عربشاهی کریزی، احمد و تقدیسی، مهرنوش. (۱۳۹۷). گردشگری شهری و توسعه پایدار شهری: تحلیل و بررسی جایگاه، نقش و پیامدهای توسعه گردشگری شهری. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۲۱(۲)، ۳۹۷-۴۱۶. Doi: 20.1001.1.26453851.1397.1.2.26.9
- کریمیان بستانی، مریم و زمانیان، مریم. (۱۳۹۹). نقش جاذبه‌های گردشگری در توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه شهر بیرجند). *هشتمین کنفرانس ملی مهندسی عمران، معماری و توسعه شهری پایدار ایران، تهران*.

References

- Abouelmagd, D. (2023). Sustainable urbanism and cultural tourism, the case of the Sphinx Avenue, Luxor. *Alexandria Engineering Journal*, 71, 239-261. <https://doi.org/10.1016/j.aej.2023.03.041>
- Adem, Y. U. L. U., & Kapan, K. (2020). The role of tourism in urban conservation: The case of manila, The Philippines. *Coğrafya Dergisi*, (41), 13-27. <https://doi.org/10.26650/JGEOG2020-0011>
- Agius, K., & Briguglio, M. (2024). Tourism and Urban Development: The Case of a Coastal Village in a Small Island State. *Preprints*, 183(4), 1-21. <https://doi.org/10.20944/preprints202403.0803.v1>
- arabshahi, A., & taghdisi, M. (2018). Urban tourism and sustainable urban development: The study of the position, role and consequences of urban tourism developmen. *Geography and Human Relationships*, 1(2), 397-416. Doi: 20.1001.1.26453851.1397.1.2.26.9 [In Persian].
- Bayat, A., Andalib, A., & Ahmadi, F. (2024). Investigating The Effects of Tourism Planning Development on Improving The Quality of life Residents in the Naseri Fence of Tehran. *Journal of Environmental Sciences and Technology*. 26(4), 19-37. [In Persian].
- Bellato, L., Frantzeskaki, N., & Nygaard, C. A. (2023). Regenerative tourism: a conceptual framework leveraging theory and practice. *Tourism Geographies*, 25(4), 1026-1046. <https://doi.org/10.1080/14616688.2022.2044376>
- Biagi, B., Ladu, M. G., Meleddu, M., & Royuela, V. (2020). Tourism and the city: The impact on

- residents' quality of life. *International Journal of Tourism Research*, 22(2), 168-181. <https://doi.org/10.1002/jtr.2326>
- Cepeda-Pacheco, J. C., & Domingo, M. C. (2022). Deep learning and Internet of Things for tourist attraction recommendations in smart cities. *Neural Computing and Applications*, 34(10), 7691-7709.
- Day, J., Morrison, A. M., & Coca-Stefaniak, J. A. (2021). Sustainable tourism in urban destinations. *International Journal of Tourism Cities*, 7(4), 881-886. <https://doi.org/10.1108/IJTC-12-2021-290>
- Gârbea, R. V. (2013). Urban tourism between content and aspiration for urban development. *Management & Marketing-Craiova*, (1), 193-201.
- Grah, B., Dimovski, V., & Peterlin, J. (2020). Managing sustainable urban tourism development: The case of Ljubljana. *Sustainability*, 12(3), 1-17. <https://doi.org/10.3390/su12030792>
- Haghlesan, M., & Arbabi Bostan Abad, S. (2023). The Impact of Tourism on Sustainable Urban Development from an Economic Perspective: A Case Study of Bostan Abad City. *Urban Economics and Planning*, 4(1), 130-142. doi: 10.22034/uep.2023.385508.1329 [In Persian].
- Hazrati, M. H., Ahmadzadeh, H., & Panahi, A. (2023). Spatial evaluation of the effects of tourism development on the quality of life of citizens in Tabriz metropolis. *Journal of urban tourism*, 10(2), 19-35. doi: 10.22059/jut.2023.355454.1113 [In Persian].
- Ivars-Baidal, J. A., Vera-Rebollo, J. F., Perles-Ribes, J., Femenia-Serra, F., & Celdrán-Bernabeu, M. A. (2023). Sustainable tourism indicators: what's new within the smart city/destination approach?. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(7), 1556-1582. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1876075>
- Karimian Bostani, M., & Zamanian, M. (2019). The role of tourism attractions in sustainable urban development (the case study of Birjand city), *8th National Conference on Civil Engineering, Architecture and Sustainable Urban Development of Iran*, Tehran. [In Persian].
- Koo, C., Kwon, J., Chung, N., & Kim, J. (2023). Metaverse tourism: conceptual framework and research propositions. *Current Issues in Tourism*, 26(20), 3268-3274. <https://doi.org/10.1080/13683500.2022.2122781>
- La Rocca, R. A. (2014). The role of tourism in planning the smart city. *TeMA-Journal of Land Use, Mobility and Environment*, 7(3), 269-284. <https://doi.org/10.6092/1970-9870/2814>
- Lee, P., Hunter, W. C., & Chung, N. (2020). Smart tourism city: Developments and transformations. *Sustainability*, 12(10), 1-15. <https://doi.org/10.3390/su12103958>
- Li, L., HOU, G. L., XIA, S. Y., & HUANG, Z. F. (2020). Spatial distribution characteristics and influencing factors of leisure tourism resources in Chengdu. *Journal of Natural Resources*, 35(3), 683-697.
- Light, D., Richards, S., & Ivanova, P. (2021). Exploring "gothic tourism": a new form of urban tourism?. *International Journal of Tourism Cities*, 7(1), 224-236. <https://doi.org/10.1108/IJTC-01-2020-0012>
- Liu, Z., Lan, J., Chien, F., Sadiq, M., & Nawaz, M. A. (2022). Role of tourism development in environmental degradation: A step towards emission reduction. *Journal of environmental management*, 303(2), 1-18. doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.114078
- Miftahuddin, A., Hermanto, B., Raharja, S. U. J., & Chan, A. (2020). City brand attractiveness on tourism using rasch model approach. *International Journal of Supply Chain Management*, 9(2), 150-156.
- Novy, J., & Colomb, C. (2021). Urban tourism as a source of contention and social mobilisations: A critical review. *Travel and Tourism in the Age of Overtourism*, 6-23.
- Ohlan, R. (2017). The relationship between tourism, financial development and economic growth in India. *Future Business Journal*, 3 (1), 9-22. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.fbj.3>.
- Panasiuk, A. (2020). Policy of sustainable development of urban tourism. *Polish Journal of Sport and Tourism*, 27(2), 33-37. <https://doi.org/10.2478/pjst-2020-0012>
- parizadi, T., saeidi, O., Razavi, M., & hajian, M. (2024). Analysis of Tourism Effects on Economic Development of Middle Cities Based on Futurology Approach (Case Study: City of Izeh). *Journal of Geography and Planning*, 28(88), 282-257. doi: 10.22034/gp.2023.54761.3080 [In Persian].
- Peypoch, N., Song, Y., Tan, R., & Zhang, L. (2024). Tourism efficiency and quality of life in

- Chinese cities. *International Journal of Tourism Cities*. 10(4), 1304-1317. <https://doi.org/10.1108/IJTC-01-2024-0038>
- Pourahmad, A., Amiri fahlyiani, M. R., & Riyahi, M. (2024). Analysis of Urban Tourism Issues in the Future Drivers of Shiraz Metropolis' Exposure to Infectious Diseases and COVID-19. *Journal of urban tourism*, 11(4), 95-111. doi: 10.22059/jut.2022.340151.1020 [In Persian].
- Rahimi, M., & Pazand, F. (2016). The effects of tourism on the development of the city with the approach of improving the quality of life (case study: Gachsaran city). *Urban Area Studies*, 3(7), 19-37. [In Persian].
- Saberi, A., Tavakolinia, J., Razavian, M.T., & Razavian, E. (2018). Investigating the Impact of Tourism on the Economic and Social Development of Kashan City. *Social Development & Welfare Planning*, 9(36), 1-34. doi: 10.22054/qjsd.2018.9504 [In Persian].
- Sadeghi HO, Seidaïy S. (2023). Tourism and rural development. Rural areas—Development and Transformations. *Intechopen press*. doi: 10.5772/intechopen.111400
- Sadeghi, H. (2024). Comparative Evaluation of Fuzzy Overlay Models for Identifying Potential Sites for Tourist Accommodation in Dezpart Region Using Gamma and Sum Models. *Spatial Planning*, 13(4), 1-22. doi: 10.22108/spl.2023.138669.1759 [In Persian].
- Safari Ali Akbari, M., & Sadeghi, H. (2019). The Role of Tourism of Izeh City in Peripheral Villages Changes. *Preipheral Urban Spaces Development*, 1(2), 59-70. doi: 20.1001.1.26764164.1398.1.2.5.7 [In Persian].
- Safari Aliakbari, M. S., & Sadeghi, H. O. (2021). Feasibility of tourism development effects in Bakhtiari nomads. *Nomadic Territory Planning Studies*, 1(1), 99-109. doi: 20.1001.1.28210530.1400.1.1.9.7 [In Persian].
- Safari Aliakbari, M., & sadeghi, H. (2023). Analysis of obstacles and strategies for tourism development in the Dezpart County. *Journal of Geography and Planning*, 26(82), 125-143. doi: 10.22034/gp.2022.48735.2913 [In Persian].
- Streimikiene, D., & Korneeva, E. (2020). Economic impacts of innovations in tourism marketing. *Terra Economicus*, 18(3), 182-193.
- Stylidis, D. (2022). Exploring resident–tourist interaction and its impact on tourists' destination image. *Journal of Travel Research*, 61(1), 186-201. <https://doi.org/10.1177/0047287520969861>
- Thommandru, A., Espinoza-Maguiña, M., Ramirez-Asis, E., Ray, S., Naved, M., & Guzman-Avalos, M. (2023). Role of tourism and hospitality business in economic development. *Materials Today: Proceedings*, 80, 2901-2904. <https://doi.org/10.1016/j.matpr.2021.07.059>
- Tong, Y., & Zhang, R. (2024). Investigating the multiple mechanisms of tourism economy affecting sustainable urban development of Chinese cities: Based on multi-source data. *Environment, Development and Sustainability*, 26(1), 1781-1808.
- Uslu, A., Alagöz, G., & Güneş, E. (2020). Socio-cultural, economic, and environmental effects of tourism from the point of view of the local community. *Journal of Tourism and Services*, 11(21), 1-21. <https://doi.org/10.29036/jots.v11i21.147>
- Wang, J., Huang, X., Gong, Z., & Cao, K. (2020). Dynamic assessment of tourism carrying capacity and its impacts on tourism economic growth in urban tourism destinations in China. *Journal of Destination Marketing & Management*, 15(2), 45-63. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100383>
- Wang, T., Wang, L., & Ning, Z. Z. (2020). Spatial pattern of tourist attractions and its influencing factors in China. *Journal of Spatial Science*, 65(2), 327-344. <https://doi.org/10.1080/14498596.2018.1494058>
- Zhang, J. (2024). The effects of tourism on economic growth targets achievement. *Current Issues in Tourism*, 23(2), 1-19. <https://doi.org/10.1080/13683500.2024.2345820>
- ziari, K., & rafiemehr, H. (2024). Evaluation of Brand Indicators of Tourist Destinations in Small Touristic Cities: the Case Study of The World Pottery City Lalehjin. *Journal of urban tourism*, 11(3), 19-35. doi: 10.22059/jut.2024.301920.794 [In Persian].